

ПРОУЧВАНЕ ВЪРХУ ПРЕЛЕТА НА СКОРЕЦА (*STURNUS VULGARIS L.*) В БЪЛГАРИЯ

Р. Л. Дойчев

Катедра по зоология на гръбначните животни
(ръководител на катедрата проф. Ц. Пешев)

Българската орнитологична централа възниква през 1927 г. в София, в системата на Природонаучните институти и музеи при БАН. Натрупаните в течение на няколко десетилетия от съществуването на централата сведения и данни за опръстенени и регистрирани у нас и в чужбина птици дават възможност да се тълкува по съвременен начин картината за сезонната динамика и миграциите на редица прелетни видове, особено тези, които гнездят в пределите на нашата страна. Безспорен интерес в това отношение представляват сведенията за находки на опръстенени в България и Съветския съюз скорци. Събраните данни позволяват да се хвърли по-пълна светлина върху някои страни от сезонната динамика, прелетите и зимуването на този полезен за народното стопанство вид.

В основата на настоящата работа са залегнали сведенията за 37 опръстенени и намерени скорци, получени от Българската орнитологична централа. Сведенията обхващат периода от 1930 до 1962 г. и могат да бъдат групирани в три категории:

1. Опръстенени и намерени в България скорци — 12 случая.
2. Опръстенени в България и намерени в чужбина скорци — 15 случая.
3. Опръстенени в СССР и намерени в България — 10 случая.

При разработване на данните бяха поставени като задачи установяване картината на промеждутъчните прелети на нашите скорци по време на следгнездовия период, установяване местата на зимуване на българските скорци и посоката на тяхната есенна миграция и анализиране резултатите от регистрираните у нас скорци, опръстенени в Съветския съюз.

Дължа да изкажа сърдечната си благодарност на ст. н. с. Ст. Дончев, завеждащ Българската орнитологична централа, който любезно ми предостави наличните сведения за опръстенени и намерени у нас и в чужбина скорци.

От орнитогеографска гледна точка скорецът е типичен европейско-туркестански вид (Voous, 1962). Той населява Палеарктичната зоогеографска област. Неговият ареал обхваща почти цяла Европа с изклю-

~~Класификация~~ Godishnik na Sofiiskiya Universitet, biologicheski Fakultet kn I. - 65 (1970/71)

Annuaire de l'Université de Sofia, faculté de Biologie

чение на най-северните райони, умерения пояс на Западна Азия и Северна Африка до Атласките планини (Патев, 1950, Дементьев и др., 1954, Vaurie, 1959, Портенко, 1960). Северната граница на гнездовия ареал на номинантния подвид *Sturnus vulgaris vulgaris* L. достига в Норвегия до 71° с. ш., в Швеция до 65° с. ш., във Финландия до 64° с. ш. и в Урал до 57—58° с. ш. (Дементьев и др., 1954). Следователно в северните зони на гнездовия ареал се наблюдава едно характерно стеснение с направление северозапад-югоизток, което може да се обясни с постепенното намаляване на климатичното влияние на топлото атлантическо океанско течение Гълфстрийм и засилващото се влияние на Северния Ледовити океан.

Подвидовете скорци, които в Европа и Азия населяват северните и централните зони на ареала, са прелетни, а тези, които населяват южните — постоянни (Дементьев и др., 1954).

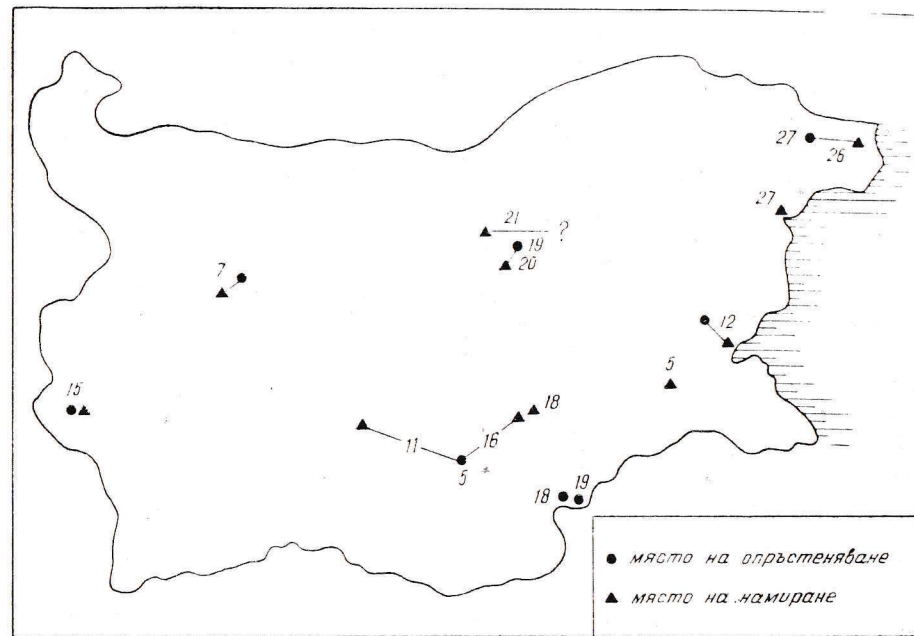
ПРОМЕЖДУТЪЧЕН ПРЕЛЕТ

За скорците от някои области на гнездовия ареал, особено при средноевропейските популации, е характерно извършването на промездутъчни прелети, които предхождат есенните миграции към зимните квартири. В промездутъчните прелети участвуват всички млади птици и голяма част от възрастните индивиди. В някои случаи ятата са съставени от млади и възрастни, които по една или друга причина не са гнездили през даден сезон. Промездутъчните прелети на възрастните скорци обаче значително се различават от тези на младите и протичат в различни срокове. Като правило младите се събират в отделни ята и започват да скитат по-рано от възрастните. През деня тези ята търсят храна, а навечер прелитат за ношуване към бреговете на водоемите и други удобни места. Подобни ята сме наблюдавали многократно в различни райони на страната.

Съществуват различия в характера на промездутъчните прелети у популациите от различните райони на гнездовия ареал, които различия показват две основни тенденции. В някои зони промездутъчните прелети се извършват на сравнително къси разстояния, обикновено до 100 км, и имат неориентирано направление. В района на Северно и Балтийско море скитанията на младите скорци са се превърнали в насочен прелет, предшествуваш есенното отлитане, по време на който се покрива приблизително половината от разстоянието до местата за зимуване. В района на „промездутъчната цел“ птиците почиват в течение на няколко седмици, а след това отново мигрират (Шейнбахер, 1956).

От материалите, с които разполагаме за опръстенени в България млади скорци и намерени през същата календарна година по време на лятно-есенния период в други райони на страната, може да се направи заключение, че нашите скорци извършват типични неориентирани промездутъчни прелети. Такива са случаите на опръстенени скорци

№ 7, 11, 12, 16, 20, 21 и 26 (вж. табл. 1 и карта 1). Тези птици са опръстенени през май — юни в техните гнезда и са намерени през периода юни — октомври на същата година в пределите на страната ни. Движението на птиците започва приблизително един месец след напушане на гнездата, в радиус от 10 до 160 км.

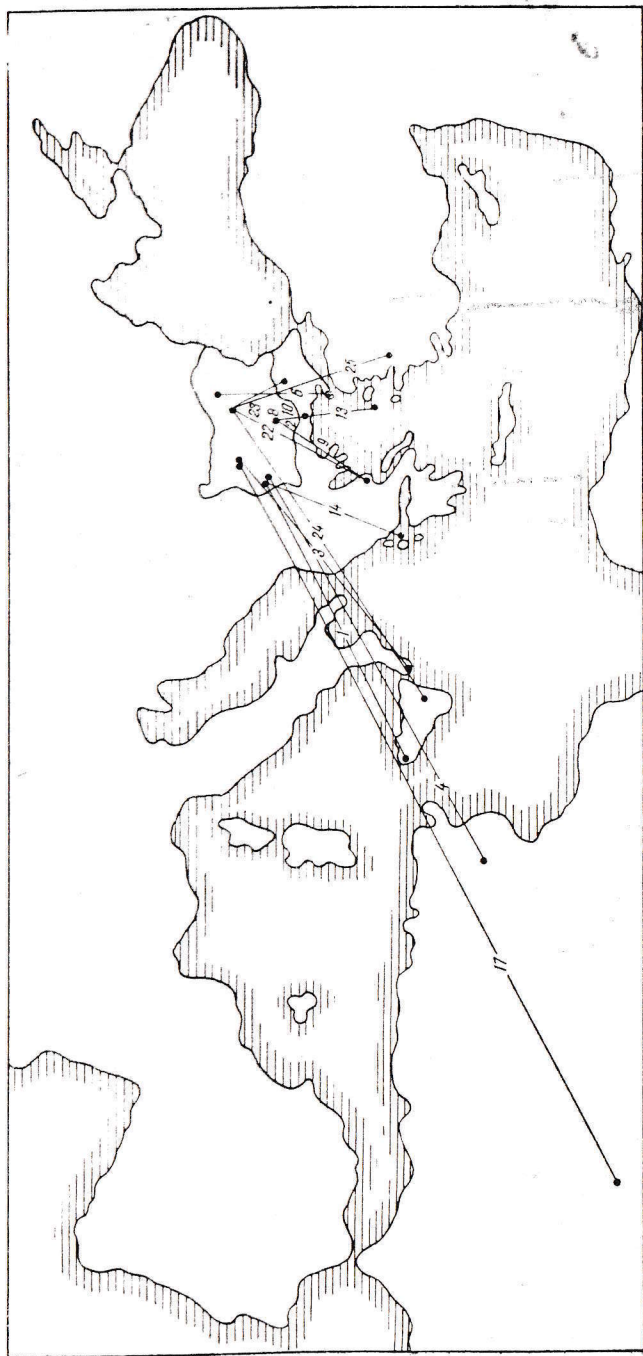
Карта 1. Опръстенени и намерени в България скорци
Map 1. Starlings ringed and recovered in Bulgaria

ЗИМУВАНЕ

Скорците от северните и централните райони на ареала зимуват във Великобритания, Южна Европа, Средиземноморието, Северна Африка, Мала Азия, северните части на Арабския полуостров и Индия (Дементьев и др., 1954; Портенко, 1960).

Номиналната географска раса *Sturnus vulgaris vulgaris* L. е постоянна в Англия и частично във Франция, а вероятно и в южните европейски части на ареала (Дементьев и др., 1954). В България скорецът е прелетен, като отделни екземпляри презимуват (Патев, 1950). Зимувашите понякога у нас на ята обаче скорци не са местни, а северни пришълци (Пешев и Боев, 1962).

Информацията, получена в резултат на опръстенени в България и регистрирани в чужбина скорци — общо 15 находки, показва, че ос-

Карта 2. Опръстенени в България и намерени в чужбина скорци
Map 2. Starlings ringed in Bulgaria and recovered abroad

новните места за зимуване на нашите местни, гнездещи в България птици са територията на Гърция (5 находки), Турция (2 находки), о. Сицилия (2 находки) и Дарданелите, Егейско море, Йонийско море, Южна Италия, Тунис и Алжир — по 1 находка (табл. 1 и карта 2). Разпределението на находките по време обхваща почти изцяло зимния период: декември (4), януари (3) и февруари (5). Една единствена находка е на по-ранен прелетник от месец октомври в Тунис (№ 4) и две находки са с неизвестни дати, но може със сигурност да се предположи, че и те са от зимните месеци (№ 14 и 24).

По отношение на направленията на есенните прелети от общо 15 случая 8 са с направление на югозапад, 5 — на юг и само 2 — на югоизток (вж карта 2). Тези направления на есенните миграции напълно съвпадат с тенденцията за отклоняване посоката на прелитане на средноевропейските и източноевропейските популации скорци на югозапад и юг. Както изтъква Щейнбахер (1956), отделните популации не само мигрират в точно определено направление, но и зимуват в точно определени области, които често пъти са строго разграничени. Разположението на местата за зимуване зависи от разпределението на температурите през зимния период в западното полукълбо, така че направленията на прелетите у различните популации са приблизително перпендикулярни на януарските изотерми.

Най-северната и същевременно най-източната точка на зимуване на наши опръстенени скорци е в района на гр. Маниса, Мала Азия, Турция. Най-западната точка на зимуване е в района на Донар Месауд, Алжир, а най-южната — в района на Сбейтла, Центи, Тунис.

През периода от 1952 до 1963 г. в България са регистрирани 10 скорца, опръстенени в Съветския съюз (табл. II) Разпределението им според мястото на опръстеняване е, както следва: РСФСР — Московска област (4 птици), Ивановска област (2) и Смоленска, Курганска и Калужска област — по 1 птица; Украинска ССР, Херсонска област — 1 птица. Всички скорци са опръстенени през гнездовия период — месец май и юни и принадлежат към номиналната раса.

Всички находки на опръстенените в СССР скорци са регистрирани в България през зимния сезон — от ноември до март включително, именно: ноември — 2, декември — 2, януари — 1, февруари — 3 и март — 2. Следователно всички случаи се отнасят до зимни прелетници, долетяли за зимуване в България от РСФСР и Украинска ССР. Направлението на есенните миграции на скорците от Съветския съюз към България е от североизток на югозапад, което още веднъж потвърждава мнението на Щейнбахер (1956).

Разпределението на намерените у нас скорци, опръстенени в СССР показва и една друга интересна особеност. Местонаходищата напълно съвпадат с двата основни прелетни пътя на мигриращите през територията на България птици — западен (Видински окръг — 1 случай, Софийски окръг — 1 и Благоевградски — 2) и източен (Бургаски окръг — 4 случая и Хасковски окръг — 2) (карта 3).

Находища на скорци (*Sturnus vulgaris* L.), опръстени
Recoveries of starlings (*Sturnus vulgaris* L.) ringed

№ поред	Серия и номер на пръстена Series and Number of ring	Дата на опръстеняване Ringing date	Място на опръстеняване Ringing place
1	D 1433	29. VII. 1930	гр. Кюстендил
2	D 3507	20. VI. 1931	с. Скобелево, Хасковски окръг
3	D 24854	30. VI. 1932	с. Своде, Софийски окръг
4	D 3910	9. VII. 1932	гр. Бобов дол, Кюстендилски окръг
5	D 8354	15. V. 1933	с. Скобелево, Хасковски окръг
6	D 8596	16. V. 1933	с. Карамихал, Разградски окръг
7	D 8543	24. VI. 1933	с. Своде, Софийски окръг
8	D 8649	19. VI. 1933	с. Скобелево, Хасковски окръг
9	D 10927	11. V. 1934	с. Скобелево, Хасковски окръг
10	D 9164	23. V. 1934	с. Скобелево, Хасковски окръг
11	D 9165	23. V. 1934	с. Скобелево, Хасковски окръг
12	D 9134	30. V. 1934	Айтоско, Бургаски окръг
13	D 17035	7. VI. 1934	с. Скобелево, Хасковски окръг
14	D 9157	7. VIII. 1934	гр. Кюстендил
15	D 14524	19. V. 1935	гр. Кюстендил
16	D 17069	30. V. 1935	с. Скобелево, Хасковски окръг
17	D 8526	5. VI. 1935	с. Гурково, Софийски окръг
18	D 17967	8. V. 1936	гр. Свиленград, Хасковски окръг
19	D 17380	14. V. 1936	с. Кесарево, Великотърновски окръг
20	D 24093	17. V. 1936	с. Кесарево, Великотърновски окръг
21	?	1936	?
22	D 24551	7. VII. 1937	с. Кесарево, Великотърновски окръг
23	D 24790	20. VI. 1938	с. Кесарево, Великотърновски окръг
24	D 33620	1. VI. 1940	с. Кесарево, Великотърновски окръг
25	D 29927	21. V. 1942	с. Кесарево, Великотърновски окръг
26	D 362 Inf. Blg.	14. VI. 1956	гр. Генерал Тошево, Толбухн. окръг
27	D 781 Sofia	11. V. 1958	гр. Генерал Тошево, Толбухн. окръг

* Разстоянията са измерени по карта в М 1:4 500 000.

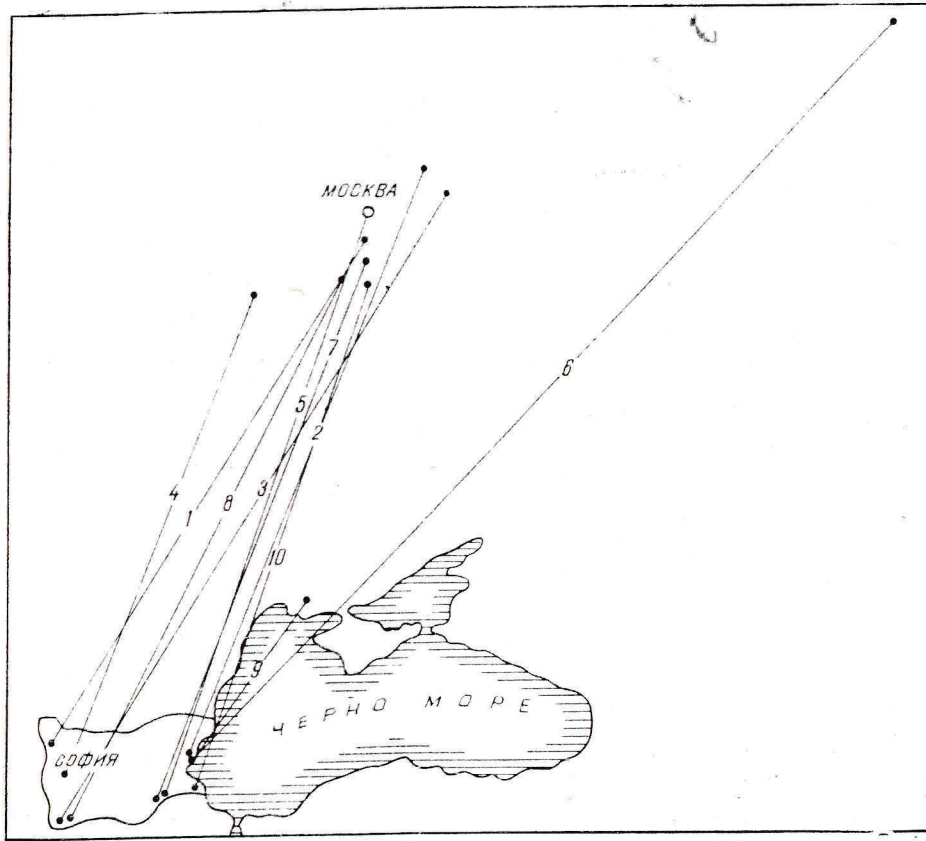
Най-северната и същевременно най-западната находка на долетели през есенно-зимния сезон опръстенени в Съветския съюз скорци е от района на гр. Белоградчик (43°37' с. ш. и 22°41' и. д.). Най-южната находка е в района на гр. Петрич (41°23' с. ш.), а най-източната — от района на с. Тънково, Бургаски окръг (27°40' и. д.).

Таблица I — Table I

нени в България през периода от 1930 до 1958 г.
in Bulgaria from the period of 1930 till 1958

Дата на намирането Recovery date	Място на намирането Recovery place	Разстояние в км* и направление на прелета Distance in km and direction of migration
25. XII. 1930	Аци Сан Антонио, гр. Катания, о. Сицилия	810 югозападно
27. I. 1932	с. Хидия, Комотинско, Гърция	110 южно
15. II. 1937	гр. Реджио ди Калабрия, Южна Италия	880 югозападно
X. 1936	Сбейтла, Центи, Тунис	1400 югозападно
23. II. 1934	гр. Грудово, Бургаски окръг	153 североизточно
14. XII. 1933	Бююк-Анафорта, Дарданелите	380 южно
23. VI. 1933	гр. Ботевград, Софийски окръг	17 югозападно
19. II. 1938	гр. Комотини, Гърция	100 южно
14. XII. 1934	гр. Волос, Гърция	400 югозападно
9. I. 1935	гр. Комотини, Гърция	100 южно
1. VII. 1934	гр. Пловдив	52 западно
1934	гр. Бургас	— югоизточно
16. II. 1935	о. Псара, Егейско море	380 южно
?	о. Итака, Йонийско море	460 югозападно
V. 1936	гр. Кюстендил	—
22. IX. 1935	с. Златна ливада, Старозагорски окръг	10 североизточно
8. II. 1936	Донар Месауд, Алжир	3000 югозападно
14. III. 1937	с. Искрица, Старозагорски окръг	42 северозападно
IV. 1940	с. Генералово, Хасковски окръг	162 южно
5. VIII. 1936	с. Родина, Великотърновски окръг	10 югозападно
20. IX. 1936	с. Янтра, Великотърновски окръг	—
5. II. 1939	гр. Волос, Гърция	480 югозападно
8. II. 1939	с. Пизия, Караагач, Одринско, Турция	180 югоизточно
1941	гр. Кастелветрано, о. Сицилия	1250 югозападно
15. XII. 1942	с. Орозлар, Маниса, Мала Азия, Турция	550 югоизточно
23. X. 1956	с. Ваклино, Толбухински окръг	38 източно
26. II. 1959	гр. Варна	58 южно

По отношение пролетното долитане на скорците в България интерес представляват две находки на птици, носещи наши пръстени, с най-ранни дати: № 5 от 23. II. 1934 г. край Грудово и № 27 от 26. II. 1959 г. край Варна.

Карта 3. Опръстенени в СССР и намерени в България скорци
Map 3. Starlings ringed in the U. S. S. R. and recovered in Bulgaria

ИЗВОДИ

1. След приключване на размножителния период и излитане на малките от гнездата българските скорци извършват неориентирани промеждутъчни прелети. Движението на младите птици започва приблизително един месец след напускане на гнездата в радиус от 10 до 160 км.

2. Основните места за зимуване на гнездещите в България скорци са разположени в Гърция, Турция, района на Дарданелите, о. Сицилия, Южна Италия, някои острови в Егейско и Йонийско море, Тунис и Алжир. Направленията на есенните миграции са на югозапад, юг и югоизток от България.

Таблица II — Table II
Находища на скорци (*Sturnus vulgaris* L.) в България, опръстенени през периода 1952—1962 г. в СССР
Recoveries of starlings (*Sturnus vulgaris* L.) in Bulgaria ringed in the U. S. S. R. for the period of 1952 till 1962

№ по реда	Номер и серия на пръстен Number and series of ring	Дата на опръстеняване Ringing date	Место на опръстеняване Ringing place	Дата на намиране Recovery date	Место на намиране Recovery place	Разстояние на прелета в км Distance of migration in km
1	55168 F БЮН Москва	25. V. 1952	90 км южно от Москва, РСФСР	10. XII. 1952	гр. Белградчик, Видински окръг	1700
2	256106 F Москва	25. V. 1958	с. Воскресенское, Ивановска област, РСФСР	12. III. 1961	с. Тънково, Бургаски окръг	1900
3	256263 F Москва	28. V. 1958	с. Покров, Ивановска област, РСФСР	3. I. 1963	гр. Петрич, Благоевградски окръг	2100
4	631290 F Москва	23. V. 1959	с. Еришчи, Смоленска област, РСФСР	9. II. 1960	гр. София*	1400
5	643836 F Москва	25. V. 1959	гр. Москва, Селенбриянски пруд, РСФСР	7. II. 1960	с. Генералово, Хасковски окръг	1800
6	609855 F Москва	5. VI. 1959	с. Мокроусово, Курганска област, РСФСР	3. XI. 1961	гр. Поморие, Бургаски окръг	3000
7	602960 F Москва	28. V. 1959	гр. Мытищи, Московска област, РСФСР	28. XI. 1959	с. Сладун, Хасковски окръг	1800
8	723881 F Москва	25. V. 1960	с. Сабуровино, Калужска област, РСФСР	12. II. 1961	с. Бельово, Благоевградски окръг	1700
9	672743 F Москва	26. V. 1960	Черноморски резерват, Херсонска област, УССР	18. III. 1961	гр. Поморие, Бургаски окръг	600
10	726720 F Москва	22. V. 1962	с. Коробчево, Мстковска област, РСФСР	15. XII. 1961	с. Визида, Бургаски окръг	1600

* Повторно опръстенен в София с пръстен „София А 7914“ и освободен на 13. II. 1960.
** Разстоянията са измерени по карта в М 1:15 000 000.

3. През периода от началото на месец ноември до втората половина на месец март в България долитат и зимуват скорци от РСФСР и Украйна. Посоката на есенните миграции от територията на Съветския съюз към България е от североизток на югозапад.

Постъпила на 30. XII. 1970 г

ЛИТЕРАТУРА

- Дементьев, Г. П. и др., 1954 — Птицы Советского союза, Гос. изд. „Сов. наука“, Москва, т. V, стр. 108—125.
- Патев, П., 1950 — Птиците в България, БАН, София, стр. 30—31.
- Пешев, Ц. и Н. Боев, 1962 — Фауна на България — кратък определител, ДИ „Народна просвета“, София, стр. 128—129.
- Портенко, Л. А., 1960 — Птицы СССР, Изд. АН СССР, Москва—Ленинград, часть IV, стр. 207—212.
- Шейнбахер, И., 1956 — Перелеты птиц и их изучение, Изд. „Иностранной литературы“, Москва, стр. 1—162.
- Pateff, P., 1942 — Die Ornithologischen Zentrale in Sofia beringten und rückgemeldeten Vögel, Bericht über die Jahre 1928—1941, Известия на Природонаучните и-ти в София, кн. XV, стр. 235—251.
- Vaurie, C., 1959 — The birds of the Palearctic fauna, Passeriformes, Witherby, London, pp. 126—130.
- Voous, K. H., 1962 — Die Vögelwelt Europas und ihre Verbreitung, Verlag Paul Parey, Hamburg und Berlin, S. 263, 277.

A STUDY ON THE MIGRATION OF THE STARLING (*STURNUS VULGARIS* L.) IN BULGARIA

R. L. Doichev

Chair of Vertebrate Zoology
(Chief of the Chair: Prof. Z. Peshchev)

Summary

In this article the author investigates some aspects of the seasonal dynamics, the migrations and the wintering of the starlings in Bulgaria. The basis of the study rests on the data obtained from the Bulgarian Ornithological Central in Sofia of 37 ringed and recovered birds.

During the period of 1930 till 1959 in Bulgaria 12 ringed starlings were recorded in the country. During the same period 15 recoveries of starlings ringed in Bulgaria were recorded abroad (Table I). During the period of 1952 till 1962 were recorded 10 starlings ringed in the Soviet Union — R. S. F. S. R. and the Ukrainian S. S. R. (Table II).

After the conclusion of the breeding period and of the flying away of the nestlings from their nests both the young and the adult starlings go through undefined intervenient flights within the boundaries of the country. The intervenient flights occur during the summer-winter period,

i. e. from June till October. The movement of the birds commences approximately a month after the conclusion of the breeding period, describing a radius of 10 to 160 km (Map 1).

The analysis of the data received for the birds ringed in Bulgaria and recovered abroad point out that the basic wintering Quarters of Bulgarian starlings are distributed in Greece (5 recoveries), Turkey (2 recoveries), Sicily (2 recoveries), as well as in the region of the Dardanelles, Southern Italy, the Psara Island (the Aegean Sea), the Ithaka Island (the Ionian Sea), Tunis and Algiers (1 recovery in each), (Map 2). The direction of the autumn flights show to the South-west, South and South-east.

During the period of the beginning of November till the second half of March, starlings migrate into Bulgaria and winter in the country from the Soviet Union — the R. S. F. S. R. and Ukraine (Map 3). These starlings belong to the nominal race. The direction of the autumn flights from the U. S. S. R. into Bulgaria is from the North-east to South-west.